

Beschermingskloof voor migrerende werknemers in de EU Focus op werk- en levensomstandigheden voor migrerende werknemers en hun gezinnen

Boekarest, 19 en 20 oktober 2017

Organisatie: Euromf vzw
Met financiële steun van de Europese Unie

Donderdag 19 oktober 2017

Een analyse van de werk- en leefomstandigheden van migrerende werknemers in de EU

De uitdagingen die de vakbonden zien in het onderwerp van het seminarie

Maria Mihaela Darle (CARTEL ALFA)

Overzicht migratie Roemenië:

- 4de plaats VN op vlak van het aantal mensen dat hun land heeft verlaten (op zoek naar een beter leven): 3,5 miljoen migranten, na VK, Polen en Duitsland
- Het merendeel vertrok in 2007 (Roemenië werd lid van de EU – meer dan 500 000 hebben het land verlaten.)
  - pluspunten:
    - Een beter leven opbouwen op financieel vlak, verbeteren van de levensomstandigheden. Ze verdienen meer en kunnen meer geld opsturen naar hun gezin dat achterblijft. Mensen die thuisblijven krijgen ook meer kansen, want ze kunnen die landen bezoeken en verruimen daardoor hun cultuur.
  - minpunten:
    - Het gezin wordt achtergelaten; grootouders en kinderen blijven achter; ongeveer 100 000 kinderen
    - Er is een verband tussen het aantal scheidingen en arbeidsmigratie: het aantal scheidingen is gestegen
    - Tekort aan arbeidskrachten; degenen die het land verlaten zijn 30 tot 45 jaar oud: dit zijn de meest actieven
    - Roemenië staat bekend als een land waar veel migranten naartoe komen, eerder dan vertrekken. Migrant uit buurlanden.

- Studie uit 2015 rond migratie: 65 400 migranten uit derde landen naar Roemenië gekomen; niet zichtbaar op arbeidsmarkt. 10% van deze groep werkt.

In 2015: Meer dan 64 000 migranten op 110 000 uit derde landen (voornamelijk uit Moldavië, 7 000 uit Turkije en 8 000 Chinezen)

In 2016 hebben 229 mensen uit Syrië, Pakistan, Irak en Somalië asiel gevraagd.

Er zijn 13 000 Italianen (2016), 5 492 Duitsers en 4 981 Fransen.

Gekwalificeerde arbeidsmigratie heeft bijzondere situaties doen ontstaan.

Voorbeeld Tulca: 300 mensen uit Vietnam (lassers en edelsmeden) werden naar Roemenië gebracht om te werken in diverse sectoren.

Uitdagingen:

- Migratie is niet altijd een prioriteit geweest voor de vakbonden. Immigranten zijn niet zo zichtbaar op arbeidsmarkt. We zijn ons wel bewust van veranderingen.
- Er zijn nu honderden mensen die in 1 sector tewerkgesteld zijn.
- Belangrijkste uitdaging: mensen uit derde landen bewegen zich aan te sluiten bij vakbonden; drempels wegwerken.
  - Heel veel kmo's waar vakbond geen toegang toe heeft
  - Vakbondscultuur is belangrijk, vertrouwen in vakbonden
  - Taal en taalbarrière
  - De belangrijkste uitdaging blijft de drempel van 15 mensen om een vakbond op te richten in een kmo
  - Werkgevers keren lage lonen uit en de levensomstandigheden zullen laag blijven als we deze mensen niet kunnen verenigen in vakbonden

Plenaire workshop: verwachtingen en kennismaking

Dirk Coninckx (ACV BIE - Social Dumping in the Construction Industry, zie presentatie) en Erwin De Bruyn (Stebo - Labour Migration and its Challenge for Local Housing Conditions)

Q: Die graad van arbeidsongevallen? Wat zijn de recentste cijfers? Per land? Wordt er onderscheid gemaakt tussen arbeiders binnen en buiten de EU? Dit heeft ook betrekking op Portugal: wat gebeurt bij gastarbeiders uit Portugal naar België. Het zijn eigenlijk de grote bouwbedrijven die aanbestedingen gewonnen hebben in België en die hebben een maffia opgericht.

A.: Momenteel geen specifieke cijfers. Het zijn inderdaad maffiapraktijken. Er gebeuren steeds meer ongelukken, maar we zien enkel wat we zien en horen verhalen, maar er is nood aan onderzoek.

Belangrijk onderzoek is nodig, dus we kunnen leren van jullie onderzoek.

Migratie is van alle tijden. We moeten vechten tegen het misbruik. We moeten samenwerken om dit binnen Europa aan te pakken, om illegale praktijken te bekampen.

Q.: **Vakbond Oekraïne:** Kan er onderscheid gemaakt worden tussen vluchtelingen, tijdelijke arbeiders, seizoenarbeiders, werkende migranten? Is er een tool of structuur mogelijk om dit in kaart te brengen?

A.: Het is moeilijk om te communiceren met werkende migranten. Er is een kleine brochure die wij aan gastarbeiders proberen te geven om hen te informeren over hun rechten en plichten. Er is

uitwisseling tussen de vakbonden nodig om verhalen uit te wisselen over arbeids- en leefomstandigheden. Vaak horen kandidaat-arbeidsmigranten romantische verhalen over België en via de brochure proberen we hen in te lichten. Er zijn ook bilaterale contacten met bv. Roemenië om hen in te lichten over hoe het eraan toe gaat in België.

Onderzoeksresultaten over arbeidsmigratie in de EU

Johan Wets (Hiva - Picum.org, zie presentatie)

Q.: Is er een verband tussen racisme en migratie of heeft racisme invloed op migratie?

A.: Cfr. het push-pull-model van Lee Everett, waarbij zowel landen van herkomst als landen van bestemming positieve en negatieve factoren hebben die inwerken op migratie. Voorbeeld: migranten in Italië zijn opmerkelijk negatief over de Italiaanse bevolking, maar dat wordt gecompenseerd door hetgeen de migranten daar als voordelen ervaren: werk, weer, voorzieningen, etc. Dat houdt migranten dus niet tegen om naar het land van bestemming te komen of er te blijven. Teruggaan, daarentegen, wordt dikwijls bemoeilijkt door het niet willen falen of de druk vanuit het achtergebleven gezin of familie.

Q.: Hoe moeten we de groeiende druk op onze grenzen aanpakken, want de groep mensen die ook wil werken, studeren en streeft naar een beter leven groeit en zal blijven groeien? Moeten we ook een muur bouwen zoals Donald Trump?

A.: De dingen veranderen. Vijftien jaar geleden was er een grote migratiedruk op de Canarische Eilanden. Ondertussen is daar een ontradingsbeleid gevoerd dat ervoor gezorgd heeft dat er geen of veel minder migranten naar daar trekken. Op andere plaatsen worden mensen fysiek tegengehouden aan een grens, met prikkeldraad of militaire patrouilles. Vaak resulteert dat in groepen migranten die zich aan hun kant van die grens installeren. Europa zal dan ook dikwijls akkoorden moeten sluiten met die landen om die migranten effectief buiten te houden. Telkens ad hoc. Maar we hebben een algemene, inclusieve lijn nodig. We hebben een Europees beleid nodig dat integratie, menselijkheid en veiligheid combineert.

Q.: De grote West-Europese bedrijven trekken naar Oost-Europa om daar, wegens de lagere loonkost, filialen te openen. Kan dat de migratie niet beperken?

A.: Een betere economie is natuurlijk een deel van de oplossing. Tot op dit ogenblik zijn de op die manier gecreëerde arbeidsplaatsen nog altijd veel lager in aantal dan het potentieel aan migranten dat elders zijn heil wil zoeken. En als er al een tekort was, dan werd dat weer aangevuld met arbeidsmigranten uit weer andere delen van de wereld. De essentie is hoop: dat is het enige dat mensen ervan kan weerhouden hun land te verlaten. In die zin is het goed dat er stilaan een luidere roep weerklinkt naar een socialer Europa -dat is die hoop-, maar dat proces alleen al heeft 40 jaar geduurd. Ik ben dan ook een optimistische doemdenker.

De impact van de crisis op Roemeense migranten en op de levensomstandigheden van arbeidsmigranten in de EU

Cristina Chert (TON)

Q.: Denk je dat de migratie in Roemenië ook problemen zal veroorzaken op het vlak van binnenlandse of buitenlandse investeringen?

A.: Klopt, dat is een probleem. Investerders klagen nu al over een gebrek aan gekwalificeerde arbeiders. Nochtans zou er voldoende potentieel moeten zijn door een relatief lage arbeidskost, subsidies, etc.

Q.: Wat is het standpunt van de Roemenen over de mensen die het land verlaten?

A.: Die emigranten worden gezien als mensen op zoek naar een beter leven. Tegelijkertijd is het goed dat er ook geld terugkomt. Het lijkt dus gerechtvaardigd.

Q.: Hoe komt het dat er zoveel Roemenen naar Spanje gemigreerd zijn?

A.: De taal is erg gelijkend. Ook al ken je geen letter Spaans, dan nog versta je er zowat 70% van. Zo zijn ook verschillende Spaanse telenovellas in Roemenië vertoond op televisie, waardoor men in Roemenië ook meer vertrouwd is geraakt met het Spaans.

Q.: En hoe komt het dat er zoveel Roemenen naar België gegaan zijn? Zijn zij dan niet op de hoogte van de uitbuiting en de hier geschetste levensomstandigheden?

A.: Ondanks de verhalen over de slechte werk- of leefomstandigheden, blijft België voor hen een land met vele kansen. De situatie in Duitsland is toch anders: als je daar twee jaar niet officieel werkt en dus geen belastingen betaalt, verlies je het recht op je uitkering en op andere vormen van ondersteuning. Dat is in België toch anders en, vergeet niet, zelfs als ze worden uitgebuit, houden ze nog altijd een hoger loon over dan in Roemenië.

Q.: Een vraag voor de vakbond ACV: Sluiten Roemeense migranten zich aan bij een vakbond in het land van bestemming?

A.: In België kan je alleszins aansluiten bij een vakbond, ook al heb je geen officieel werk of papieren. De enige vereiste is het betalen van je bijdrage, die toch 15 à 16 euro per maand bedraagt. Gezien hun inkomen is dat niet altijd vanzelfsprekend. In andere landen zijn er wel voorwaarden om lid te kunnen worden van een vakbond. In de praktijk zorgt dat in beide gevallen voor weinig aansluitingen.

Reactie Roemeense vakbond: Uit onderzoek blijkt dat Roemeense migranten in het buitenland bijna nooit lid worden van een vakbond. Ze migreren om geld te verdienen. We weten niet of dit komt door de hoogte van de bijdrage. Ook in andere landen worden vakbonden enkel gecontacteerd als er problemen zijn met het loon of met ondertekende contracten die men eigenlijk niet begreep. Er is dus zelden sprake van een overkoepelend syndicaal gedachtegoed, hoewel dat wel nodig is.

Vrijdag 20 oktober 2017

Een analyse van de leefomstandigheden van de betrokken gezinnen

Euro-wezen in Letland

Ilze Trapenciere (Universiteit van Letland, zie presentatie)

Soms gaat het ook om kinderen uit vluchtelingenlanden. In België stellen we vast dat er nu vaak niet-begeleide minderjarigen toekomen in het kader van de vluchtelingencrisis.

Gegevens van Europol: 10 000 kinderen die alleen reisden zijn verdwenen (maffia, smokkel).

In Portugal komen niet zoveel onbegeleide kinderen aan, maar het is wel een gekend probleem dat onze aandacht vereist.

Maar is het een gevolg van de migratiegolven en is dit niet belangrijker dan de achtergebleven kinderen?

Aandacht voor niet-begeleide kinderen is minstens even belangrijk als die voor achtergebleven kinderen.

Oekraïne:

- migratie naar Italië (arbeidsmigratie), Spanje en Polen.
- Naar Polen: seizoensgebonden.
- Italië (15-20 jaar migratie): ongeveer 600 000 migranten, 80%-90% vrouwen, voornamelijk hoog opgeleiden (dokters en leraars) en velen hebben nog kinderen in Oekraïne.

Asielaanvragen in Italië stegen t.g.v. van de oorlog. Het verhaal is gelijklopend met dat van de Euro-wezen uit Letland. Het gaat ook vaak om geld terugsturen naar het thuisland. Familienetwerken vallen ook uit elkaar. De 'Transborder Family' is een nieuw fenomeen: door de opkomst van goedkoop verkeer en de digitale revolutie is er meer en meer contact tussen leden van gezinnen waarvan de ouders zijn gemigreerd omwille van een beter leven en werk.

Positieve punten: leren van nieuwe beroepen, talenten ontwikkelen, de wereld verkennen is makkelijker geworden. Oekraïense gemeenschappen in het buitenland worden gevormd.

Johan Wets: Onderzoek van migratie van vrouwen uit de hele wereld naar België geeft vooral huwelijksmigratie als oorzaak. Is dat ook zo in Oekraïne?

Neen het is anders. Wij hebben vooral arbeidsmigratie van dokters en leraars en seizoensgebonden arbeid naar Polen.

Barbara Savalova: Hoe ziet men in Slovakije het feit dat zoveel Slovaken gaan werken in het buitenland?

Het wordt beschouwd als normaal. Het is een trend, maar zeker een braindrain. Vanuit nationaal oogpunt is het wel jammer dat er geld wordt geïnvesteerd in onze jongeren en dat zij dan verdwijnen.

We hebben jonge mensen nodig in de vakbonden. Mobiliteit is een belangrijke kwestie in Europa. Jonge mensen genieten hun opleiding in hun eigen land en we zien nu dat ze elders gaan werken en dus een braindrain veroorzaken.

Q.: Hoe zien jongere mensen een terugkeer naar hun eigen land nadat ze een tijd elders hebben gewerkt? Ze zouden met hun nieuwe talenten, extra talenkennis, enz., een meerwaarde kunnen betekenen in hun land van oorsprong.

A.: Jongeren kennen de situatie, ze vinden het ok dat ze kunnen vertrekken en ze krijgen zeer veel kansen om in het buitenland te gaan studeren. Ik werkte zelf in het buitenland en ik stel vast dat ze in het buitenland vaak harder werken dan in Slowakije. Maar het is goed wanneer we dan met onze nieuwe ervaringen terugkeren naar Slowakije om ons land op sommige vlakken op een hoger niveau te tillen.

De impact op achtergelaten kinderen

Annik Lampo (Departement Kind- en Jeugdpsychiatrie)

De moeder is nog te veel verantwoordelijk voor de opvoeding. Wat is de rol van de vader? Dat vrouwen gaan werken is in de meeste westerse landen normaal, maar het moederschap blijft ook een belangrijke rol. Van vaders wordt nog meer aanvaard dat ze gaan werken. Men verwacht van hen nog steeds minder betrokkenheid in het huishouden.

We weten veel over de binding tussen ouders en kinderen, maar veel minder over kinderen die aanvankelijk een goede band hadden met hun ouders en daarna niet meer.

Er zijn geen makkelijke antwoorden.

Voor het probleem van kinderen die hun ouders (vaak de moeder) voor lange tijd zien vertrekken, hebben we niet altijd een oplossing.

De binding tussen ouders en kinderen is belangrijk. Eerst voedsel, gevoelens, enz. Tijdens het eerste levensjaar ontstaat emotionele binding. Binding ontwikkelt zich wanneer kinderen opgroeien.

Wanneer ze ontvangen kunnen mensen ook geven.

Er is geen doemdenken nodig. Sommige kinderen lijden erg en komen toch nog goed terecht. Een goede band en vertrouwen en verbondenheid leiden vaak tot langetermijnrelaties.

Onderzoek over opgroeien in gezinsverband (de eerste 3 jaren) of door onthaalmoeders of crèches leverde verschillen op, maar geen problemen. De kwaliteit van de zorg was wel belangrijk.

Een zeer zorgwekkende conclusie uit onderzoek in Roemenië was een gebrek aan zorg en het voorkomen van kindermishandeling. Het ging om onderzoek bij wezen (in dagzorg of in gezinsverband). Wanneer zorg afwezig is, slecht georganiseerd, of van slechte kwaliteit, dan heeft dit grote gevolgen voor het opgroeien van kinderen (vooral op jonge leeftijd). Kinderen moeten over hun slechte ervaringen kunnen spreken en ze een plaats kunnen geven, anders zal een goede zorg minder impact hebben.

Onderzoek van een Nederlandse onderzoeker leert dat je beter niet opgroeit in instellingen. Je bent als kind beter af met slechte zorg of genegeerd worden dan wanneer je in instellingen opgroeit.

Kinderen onder de 6 jaar zouden nooit in een instelling mogen zitten! Nooit! Dan missen ze erg veel zorg en emotionele betrokkenheid die ze moeilijk kunnen inhalen.

Sociale bewustwording begint vanaf 1 jaar. Voor de ouders: houden van gaat samen met opvoeden.

Opvoeden is samen op weg gaan en samenzijn is erg belangrijk (kwaliteit, hoeveelheid en tijd).

Balans is belangrijk! Er zijn wanneer nodig is belangrijk.

Familietijd is erg belangrijk. Erbij horen is belangrijk voor kinderen, vertrouwen, kunnen terugvallen op iets, discussie. Dat zijn allemaal onderdelen van 'familie zijn'.

De mix van culturen is er en we moeten ermee omgaan. Een Afrikaanse spreekwoord zegt bijvoorbeeld: "Er is een dorp nodig om kinderen op te voeden." Wij zien dat als eigen verantwoordelijkheid.

Er zijn in hoofd en hart! Ouders zijn een anker. Kinderen moeten er op kunnen terugvallen, er op kunnen leunen.

Aanrader: Filmpjes van James Robertson over kinderen die gescheiden worden van hun ouders. Zie www.robertsonfilms.info en [http://www.concordmedia.org.uk/documents/Teaching%20notes/A Two Year Old goes to Hospital Guide.pdf](http://www.concordmedia.org.uk/documents/Teaching%20notes/A%20Two%20Year%20Old%20goes%20to%20Hospital%20Guide.pdf)

Europa kan trots zijn op zijn open grenzen, maar armoede is een gevaarlijke situatie voor kinderopvang, want kinderen lijden er erg onder. Armoede vergroot enorm het risico van kinderen op problemen tijdens het opgroeien.

We laten onze kinderen los wanneer ze er klaar voor zijn: voor studie, om hun eigen leven op te bouwen, enz. Maar staan we ooit stil bij wat het betekent voor kinderen als ze 6, 8, 10 of 12 jaar oud zijn? Wij staan daar nooit bij stil.

We moeten luisteren en er rekening mee houden dat het gaat over geven en nemen, en opvoeden tot verantwoordelijke volwassenen die op hun beurt hun kinderen kunnen opvoeden tot verantwoordelijke volwassenen.

Q.: In Belgische scholen zitten heel wat getraumatiseerde leerlingen. Wat is het budget voor de kalmeermiddelen voor die leerlingen? Moeten wij de grenzen sluiten om ervoor te zorgen dat de mobiliteit aan banden wordt gelegd? Neen!

Als internaten kunnen helpen, is dat dan een oplossing voor bv. Letland? Leerlingen in internaten gaan enkel tijdens het weekend naar huis. De zorg die door de ouders verleend wordt, is het best, maar we kennen de kost ervan niet.

Misschien is dat een goede oplossing, maar dan zijn er ook nog ouders nodig die voldoende aanwezig zijn. Er is een onevenwicht.

Internaten oprichten voor de kinderen van mensen die elders gaan werken zodat die tijdens de week kunnen werken en toch nog hun kinderen kunnen bezoeken in het weekend, kan een oplossing zijn. Er is in die internaten nood aan leerkrachten uit eigen land. De mengeling van culturen is ook van betekenis, maar een opvoeding vanuit de eigen cultuur is belangrijk voor de kinderen.

We hebben internaten in Mol en Brussel, maar die zijn voor de elite. Deze internaten breder organiseren en openstellen voor sociaal zwakkeren zou een oplossing kunnen zijn.

Internaten in Letland: Er is het probleem van leerkrachten die 21 uren werken en daarom te weinig aandacht aan de kinderen kunnen geven. Dit is niet echt een oplossing voor ons.

Kinderen van vluchtelingen kunnen integreren als ze ergens toe behoren. Zonder hechting is integreren erg moeilijk.

Typisch aan scholen is de mengeling van arm en rijk en dat is goed.

Eén zorgverlener voor 20 kinderen is niet voldoende. Dat volstaat niet voor kinderen die bijna niemand zien. We moeten werken aan geestelijke gezondheidszorg voor kinderen.

Er zijn veel te weinig kindersychiaters! In België ken ik ze allemaal, maar dat is geen goede zaak! Er is veel werk en er komen nieuwe bij, maar onvoldoende.

Nederland aanvaardt geen buitenlandse leerkrachten.

Een voorbeeld van benadering van kinderen in België

Dirk De Rijdt (ARKTOS)

Q.: Is een project als Arktos ook mogelijk in Oost-Europa?

A.: Natuurlijk, al is het grootste struikelblok daar de financiering. Er zijn wel een aantal voorbeelden, maar die worden eerder privaat of helemaal los van het schoolsysteem gefinancierd.

Q.: De Portugese delegatie is heel enthousiast, vooral wegens de actieve betrokkenheid van de jongeren zelf. We moeten deze manier van werken zo veel mogelijk verspreiden in Europa. Komt de vraag naar ondersteuning door Arktos vanuit het ministerie, of vanuit de scholen zelf?

A.: In het begin was deze manier van werken louter een experiment. Arktos kon zelf de jongeren rekruteren, maar kon geen diploma's of certificaten uitreiken. Dat was een handicap. De toenmalige minister van onderwijs, Frank Vandenbroucke, zag echter wel graten in dit project en zo is deze manier van werken ingebed kunnen worden in het huidige deeltijds onderwijs, waarbij jongeren deels les volgen en deels werken of werkervaring opdoen. Arktos wordt ondertussen vaak gevraagd om te participeren aan dit opleidingstraject.

Q.: Is er zicht op de tewerkstellingsgraad na deelname aan een traject van Arktos?

A.: Daar zijn helaas geen cijfers van. In het begin kende ik iedereen en wist ik ook waar ze uithingen, maar dat is ondertussen niet meer haalbaar. Wat ik wel weet is dat wij veel jongeren geholpen hebben om op hun beurt andere jongeren toe te leiden naar de arbeidsmarkt.

Opmerking: Wat ik heb geleerd: motivatie en gedeelde verantwoordelijkheid is net wat we in heel Europa nodig hebben.

Q.: Vraag uit Roemenië, waar ze een gelijkaardig project hebben, 'Ghetto Games'. Het probleem daar is dat ze weinig gegadigden vinden om die jongeren te begeleiden of dat begeleiders snel uitvallen.

A.: Arktos startte als een persoonlijk project. Momenteel werken er zo'n 116 mensen. Wij geven dus zelf een opleiding aan onze werknemers, maar werken ook samen met scholen. De eerste vereiste voor mensen die bij ons willen komen werken, is onze jongeren graag zien én kunnen omgaan met hun moeilijke verhalen.

Q.: Gezien het onderwerp van dit seminarie: wat met jongeren die geen ouders in de buurt hebben?

A.: Arktos probeert altijd de band met de ouders te herstellen, maar dan moeten ze wel in de buurt zijn.

Tegelijkertijd werken we ook veel met jongeren uit instellingen of jongeren die volledig apart van hun ouders leven. Jongeren geven wel aan dat het hen stoort dat alles wat er voor hen gebeurt, gedaan wordt door mensen die daarvoor betaald worden. Ze missen die onvoorwaardelijke inzet van bijvoorbeeld hun ouders. Meer vrijwilligers inzetten kan hiervoor deels een oplossing zijn.

Q.: Wat is het statuut van Arktos?

A.: We zijn een soort ngo, maar werken samen met scholen en andere structuren zoals initiatieven rond mentale gezondheid, vrijetijdsorganisaties en gemeentelijke of andere overheden. Het belangrijkste is dat het moeilijk blijft om met deze jongeren te werken, waardoor wij vragen blijven krijgen. Als er bijvoorbeeld ergens een probleem van overlast gedetecteerd wordt, zal de stad of de gemeente ons komen vragen wat daaraan kan gebeuren.

Q.: Wat als een school een aanvraag doet? Moet dat via het ministerie van Onderwijs gebeuren?

A.: Klopt, we rekruteren niet altijd zelf. Soms worden kinderen of jongeren ook doorverwezen door een CLB. Maar we starten altijd met een open rondetafelgesprek, een discussie met jongeren en eventueel ouders. Die betrokkenheid hebben we van bij het begin nodig.

Het Roemeense perspectief op de sociale pijler

Petru Sorin Dandea (CARTEL ALFA)

Lezing:

De spreker liet zich inspireren door het boek *The Selfish Societ* (Sue Gerhardt), waarvan vooral de ondertitel *How we all forgot to love one another and made money instead* bleef hangen. Het komt er volgens de auteur op neer dat de liberalisering van de laatste jaren ervoor zorgde dat ouders steeds minder tijd gingen besteden aan hun kinderen en meer aan geld verdienen. Hierdoor missen generaties kinderen de fundamentele kennis over onze morele waarden én is de discussie over arbeidsomstandigheden en werktijden meer dan ooit essentieel. We moeten terug meer tijd vrijmaken voor onze kinderen.

Het idee van een Europese sociale pijler krijgt de laatste jaren meer en meer weerklank. Enerzijds is dat te verklaren door de groeiende druk vanuit het middenveld, anderzijds door het besef dat Europa de voorbije decennia te veel aandacht heeft besteed aan het economische en te weinig aan het sociale. Hierdoor werd het globale Europese project door een groot deel van de bevolking met groeiend wantrouwen bekeken.

Nu liggen 20 kernwaarden voor die het Europese project op sociaal vlak vorm en inhoud moeten geven. Grosso modo zijn daar drie categorieën te onderscheiden: gelijke toegang tot de arbeidsmarkt, goede arbeidsomstandigheden en een degelijke sociale bescherming. Het is belangrijk dat dit document, deze Europese pijler van sociale rechten, in november van dit jaar wordt ondertekend. Hoewel niet bindend, zou het een grote stap vooruit zijn om de gezamenlijke Europese ambities op dit vlak te onderstrepen.

Hiervoor zijn wettelijke instrumenten nodig die de sociale rechten van iedereen in Europa waarborgen. Op dit moment zijn de rechten en de plichten verspreid over Europa én de lidstaten. Hier moeten we streven naar meer onderlinge afstemming en transparantie. Belangrijke elementen die Europees georganiseerd moeten worden zijn een regeling over een minimumloon, een systeem van werkloosheidsverzekering en een Europees pensioenproduct.

Daarnaast moeten we op zoek naar een nieuw wettelijk kader op het vlak van arbeidsomstandigheden. Het liberale beleid heeft de rechten van de arbeiders op dat vlak uitgehold. Zo zijn amper 2 000 van de 14 000 Roemeense cao's onderhandeld in het bijzijn van een vakbond. Ook president Macron formuleerde in Frankrijk al voorstellen die het makkelijker maken af te wijken van eerder geformaliseerde cao's. De Europese commissie zou hierin een grotere rol moeten spelen. De enige instrumenten om werknemers te beschermen zijn degelijk onderhandelde cao's én de inbreng van vakbonden daarin.

Nogmaals, de ondertekening van het nu voorliggende document 'Europese pijler' is essentieel. Dan is er hoop op vooruitgang. In het andere geval zal het sociale debat terug naar de achtergrond verdwijnen en zullen de aparte lidstaten aparte toepassingen implementeren. Dat is niet goed.

Q.: U spreekt van een minimumloon op Europees niveau. Die lat krijg je toch nooit helemaal gelijk gelegd?

A.: Volgens mij is dat eenvoudiger dan we denken. Vergeet niet dat dat minimumloon niet overal even hoog hoeft te zijn. We kunnen gerust een versleuteling afspreken die rekening houdt met de armoedegrens per land of het gemiddelde minimumloon in elke lidstaat. Het is vooral van belang om nu te voorkomen dat de minimumlonen in sommige lidstaten verder blijven dalen, want dat is wat nu gebeurt.

Q.: U spreekt van een Europees pensioenfonds. Wie moet dat beheren? Wordt dat privé georganiseerd of zal Europa daar aan de knoppen zitten?

A.: Ik verwacht niet dat Juncker plots een socialist wordt, maar ik denk dat verschillende bedrijven de verschillende pensioenfondsen kunnen beheren, met dien verstande dat op Europees niveau een kader gecreëerd wordt met richtlijnen en monitoring.